

קול צדיק

גילי איזיקוביץ

פני כתשע שנים, בומן נסיעה במכוניתם, מחיפה לתל אביב "לפגוש חברים", הטילה מי רית, אשתו של איציק שקד, פצצה. "היא אמרה לי 'מצאתי את אבא שלך ומצאתי אנשים שהכירו אותך, ואתה הולך לפגוש אותם עכשיו'". הוא מספר. שקד היה אז בן 60. מאז ומעולם חשב שהוא יתום. מאמו התייתם בצעירותו ועל אביו לא ידע כמעט כלום - האם, שבכלל לא נטתה לדבר על העבר, לא נידבה פרטים.

שקד ידע שכמוהו, גם אביו היה גבר גדול, גבוה וחזק מאוד. הוא ידע שאביו התפרנס ממופעי כוח וממידותיו וכישוריו הפיזיים. אצלו בראש נבנה סיפור שלם: אביו לקה בשבץ ומת על הזירה, בומן מסע הופעות בלונדון.

"אני לא יודע איך המחשבה הזאת נוצרה אצלי. דימינתי את זה כנראה". כך בגיל 60, גילה שקד כי יש לו משפחה מורחבת גדולה בארצות הברית, שמע לראשונה מי היה אביו וגילה את נסיבות מותו האמיתיות. אבל קשה לומר שהיה זה גילוי שמח. לפחות בהתחלה.

שקד הוא בנו של יעקב קולצ'יק, אדם שהיו לו חיים מר-תקים, שנע בין יכשות וכבר בהיותו בן שבע הדהים את אנשי העיירה הפולנית שבה נולד כש-סוב דלי מים בשיניו.

כשכגר היה לאיש קרקס, סוור בנמל בהוראנה שבקובה וגם מאנשיו של אל קפונה ומאבטחו של המתאגרף הגרמני האגדי, מקס שמלינג, עד שחזר לאירופה, לפולין, ושם נישא ונולדו לו שני ילדים.

אבל במשך שנים ארוכות, מה שהיה ידוע בעיקר על קולצ'יק, שהכינוי שהדביקו לו באושוויץ ונהפך לשם הבמה שלו היה "שמשון אייזון", היה היותו קאפו. משתף פעולה עם שוכיו נגד בני עמו ואסירים אחרים, כבלוק 11, בית הסוהר המחריד שהופעל במחנה ההשמדה.

הבריון מבלוק 11

אלא שהמציאות היתה סבוכה ברבה יותר והיא נפרשת לאטה, במלוא מורכבותה, בסרט התיצור די "פרשת קולצ'יק" שיצר המפיק טובי ארבל וביים רוני ניניו. בסרט, שישודר הערב בערוץ 1, מתבררת הפרשה שעם גילויה בשנות ה-50, קרעה את משפחתו של שקד וכנראה קיצרה את חיי אביו בשנים רבות.

ואף שקולצ'יק נוקה שוב ושוב בידי עשרות עדויות של ניצולים, שסיפרו כי הבריון מבלוק 11 הציל את חייהם תוך סיכון חייו שלו, נדמה שזו הפעם הראשונה שבה המונח הטעון "קאפו" מנוער כך.

קולצ'יק העביר שנים ספורות כמפקד הבלוק ותליין באושוויץ, עד שחרור המחנה. אחר כך פגש ביוכבד, גם היא ניצולת אושוויץ שאיבדה את בעלה וילדיה, והם נישאים במחנה זעקוריים. אלא שבשנת 1947,

אבא לא היה קאפו

רק כשהיה בן 60 שמע איציק שקד לראשונה על אביו, יעקב קולצ'יק, שהואשם בשיתוף פעולה עם הנאצים. בסרט תיעודי שישודר הערב הוא יוצא במסע לטיהור שמו

לטהר את שמו. זהו גם המניע שרתם את בנו לכה, אף שנראה כי היה מעדיף להימנע מכל חשיפה.

בסרט הוא נראה נסעה, עובר טלטלה רגשית, קורס על חומות אושוויץ, שם מתקיים חלק מהסרט, או מחבק את העדים כשהם מנקים את שם אביו, מספרים רר עדים כי הם חבים לו את חייהם.

אות קין

"צריך להכין מה פירוש המ' לה 'קאפו' בשביל ישראלים בני דור מסוים", מסביר רוני ניניו, במאי הסרט. "זה אות קין. איציק שקד לא היה מדוע לאות קין הזה וכשגודע לו הוא קודם כל היה צריך להתמודד ברמה הכי בסיסית וראשונית עם המלה הזאת. אני מרגיש שהסרט עושה מהפך בנוגע למלה 'קאפו'. אי אפשר לשפוט לעולם את מי שהיה במצב הזה וכשאתה בודק במבחן התוצאה, יכול להיות שתגלה מציאות אחרת מזו שחשבת". חלק מהסרט צולם כאמור

"לאורך השנים אמא שלי לא אמרה לי מלה אחת עליו. היא מתה צעירה ולא היא ולא משפחתה, אף אחד לא אמר מלה על מי היה אבא שלי, מה היו הנסיבות, למה ומתי ואיפה הוא מת. כל השנים חשבתי שהמשפחה שלו נספתה כולה בשואה, ורק אחרי שפגשתי את מאיר אלדר התברר לי שיש לי בני דודים בארצות הברית ופגשתי אותם".

ולפני כן לא ניסית אף פעם לאתר אותו?

"בגיל 21 השתחררתי מהצבא ואצלי בראש היה שהוא קבור בתל אביב. נסעתי לגבעת שאול ושם עברתי מקבר לקבר ולא מצאתי. הרמתי ידיים והחלטתי לעזוב את זה, עד שזה פשוט הגיע אלי. זה פשוט נפתח בפני".

אגב, מצבה הונחה לכסוף על קברו של קולצ'יק, לפני עשור בדיוק, ביוזמתו של השכל. נכתב עליה: "קדוש וגיבור, וכך ייזכר לעולמים".

נדמה שהסרט "פרשת קולצ'יק" יהיה המאמץ האחרון

אחרי עלייתם ארצה והולדתו של איציק, התפרסמה על קולצ'יק ידיעה ב"הארץ".

בעקבותיה, עדים שונים פנו למערכת וידיעה מתקנת, על המידע החדש, מתפרסמת. אלא שהנוק נעשה ככה קולצ'יק, שהתפרנס מתחרויות כוח, היה אפוף שמועות. אשתו עזבה אותו והוא שקע בדיכאון. ביולי 1953, בן 51, הוא מת. איש לא הקים מצבה על קברו.

במשך השנים עורר הסיפור הטראגי עניין. מאיר אלדר, ניצול שואה ששרד את אושוויץ בזכות קולצ'יק, הקדיש מאמצים רבים לטהר את שמו וכתב ספר עליו שראה אור בהוצאה עצמית.

גם חוקר השואה והטייס לשעבר, אמיר השכל כתב ספר על קולצ'יק ופירסם כתבה עליו, שקראה רעייתו של שקד וכך גילתה בעצם מי היה חמיה. כל מה שידע עליו בנו הוא "שהוא היה אתלט, שהוא מת וקבור בתל אביב".

לא שאלת עליו?

ל.ט.א. י.ס.א.כ

מ.ר.מ.כ.
מ.ר.מ.כ.

המסמך נועד לתת מידע כללי בלבד, וללא ייעוץ רפואי או תרופות. המסמך אינו מהווה חלק מהטיפול הרפואי, והוא אינו מחליף את ייעוץ הרופא. המסמך אינו מהווה חלק מהטיפול הרפואי, והוא אינו מחליף את ייעוץ הרופא. המסמך אינו מהווה חלק מהטיפול הרפואי, והוא אינו מחליף את ייעוץ הרופא.

איציק שקד בסרט "פרשת קולצ'יק"

שקד: "חורה לי
שהיום מוצאים עדיין
ניצולים שהוא דאג
להם, שניצלו בזכותו.
היו אולי מאות שהיו
יכולים לדבר בזכותו"

כי רציתי לטהר את אבא שלי. לטהר במאה אחוז, שקד מסביר. "לשון הרע יכול לגרום להרס של משפחות, לעוול לילד קטן שכל חייו חי בלי אבא, לגמור לאדם את החיים. מה שרציתי היה שאנשים ידעו את זה. שיבדקו לפני שמפיצים שמועות. רציתי לטהר את שמו עד הסוף. כשנודע לי מי הוא היה, הייתי צריך לעכל את זה. אבא שלי קאפו? משתף פעור לה עם הנאצים? זה היה שוק גדול. לא רציתי שהילדים שלי יידעו. סיפרתי להם רק אחרי שהייתי כבר בטוח באלף אחוזים במי הוא באמת היה."

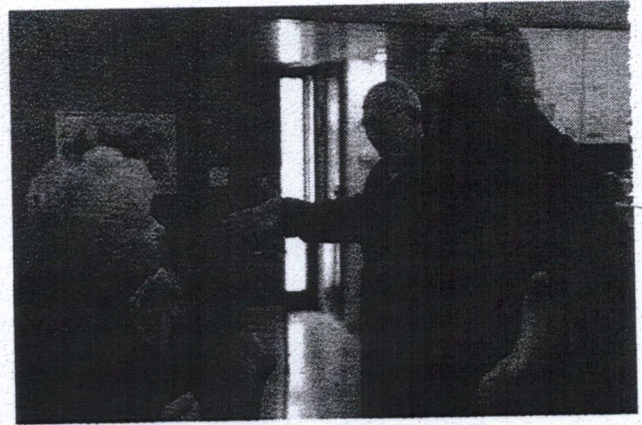
מה אתה מרגיש אחרי שהכרת אבא ומשפחה בגיל 60?
 "זה כואב לי. אני לא יכול לכעוס על אמי כי היא כל מה שהיה לי. אני לא יכול לכעוס עליה שהיא עזבה אותי, כי היא רצתה לשמור עליו. היא ניצולת ארבעה מחנות ובאשוויץ איבדה בעל וילדים. באה המכה הזאת על הבית החדש שהיא בנתה והיא ברחת איתי. יכלו להיות לי חיים הרבה יותר טובים, אבל השתקמתי. תי התחנתתי ובניתי משפחה וקריירה. צריך להמשיך הלאה."
 שקד מספר כי המפגש עם הניצולים והשהות באושוויץ היו קשים לו במיוחד. "אמא שלי לא רצתה מעולם לראות שום דבר שקשור לשואה ולא דיברה על החוויות שלה משם, ואני המשכתי אותה.

"היה קשה לראות את הבלוק שאבא היה המפקד שלו. אפילו בשבילו היו בו תנאים לא אנורשיים והוא דאג לילדים רעבים, סיכן את עצמו כדי לתת להם אוכל, שיחזר אסירים גרמניים כדי להציל אסירים יהודים והציל אותם.

"חורה לי שגם היום, אחרי 70 שנה, מוצאים עדיין ניצולים שהוא דאג להם, שניצלו בזכותו. אז לפני 70 או 60 שנה אולי היו עשרות, אולי היו מאות אנשים כאלה שיכלו לטוהר את שמו. מי שהאשימו אותו כבר לא חיים אבל אחרים צריכים לדעת לא להרוס אדם על בסיס שמועות ורכילות".

הוקל לך?

"לפני שידעתי מי היה אבא שלי ומה קרה לו באמת, לא היה לי קשה, לא ידעתי דבר. היום אני מרגיש שאם הסרט הזה יטוהר אותו בצורה רשמית, אני לא אוכל לדרוש יותר. זה כל מה שרציתי".

במחנה ההשמדה שנהפך למוזיאון. בתום משא ומתן ארוך, הסכימה הנהלת המוזיאון לאפשר לשקד להצטלם בבניין, שנבדל מיד בתום המלחמה וב-70 השנים שחלפו מאז, נכנסו אליו מעטים מאוד. שקד, כבכואה של אביו, מסתובב בבניין לבדו, מדיין אותו ישן במיטת עץ קטנה, בשבירה.
 "הסכמתי לעשות את הסרט

"בגיל 21 השתחררתי מהצבא ואצלי בראש היה שהוא קבור בתל אביב. נסעתי לגבעת שאול ושם עברתי מקבר לקבר ולא מצאתי"